

מסע אישי לסיכום המחצית

יוצרים: סתו הרצוג וצוות מחנכי תיכון אדם חברה וטבע.

לקראת כתיבת התעודות הכיתה עוברת פעילות מושקעת לסיכום והערכה של המחצית. התלמידים עוברים בין תחנות וכותבים יומן מסע אישי. הפעילות בתחנות היא רפלקטיבית ומזמנת למידה על הלמידה שלי במחצית שעברה. המחנכת קוראת את יומני המסע. היא נפגשת לשיחות קצרות עם התלמידים בהתבסס על מה שכתבו. בשיחה הם כותבים ביחד הערכה לתעודה ומציבים מטרות להמשך.

אוכלוסיית היעד: כלל תלמידי בית הספר

מטרות מרכזיות:

- פיתוח מודעות עצמית דרך חשיבה רפלקטיבית
- העמקת הדיאלוג בין המורה לתלמידה

וوتק: 12 שנים

תיאור:

שלב א – הערכות לפעילות

המורה מקבלת ערכת פעילות של מסע אישי לסיכום המחצית. בערכה יש קיטים ועזרים לבנייה, תלייה והצבה במרחב, הכוללים את שם התחנה, מטרותיה והמתודה בה היא מופעלת. המורה מתאימה את הערכה לצרכיה וצרכי תלמידה.

המורה מפרסמת את הפעילות ומכינה את התלמידים. הכנת התלמידים כוללת תיאום ציפיות לקראת הפעילות (מסכמים את המחצית, כותבים דברים אישיים) ויצירת ציפייה והתלהבות (זאת צורת הערכה חדשה לגמרי! הזדמנות שלכם להשמיע את הקול שלכם)

יום לפני הפעילות – המורה מארגנת את החלל כך שיתאים למסע אישי. **אנחנו מציעים** להשקיע בעיצוב החלל כדי ליצור אווירה חגיגית של יציאה משגרה. אפשר לפרוץ את גבולות הכיתה ולהשתמש במסדרון/ספרייה/חצרות וכו'

שלב ב – פעילות כיתתית, כתיבת יומן מסע אישי

שבועיים-שלושה לפני חלוקת התעודות הכיתה עוברת פעילות מושקעת של כשעה וחצי

במהלך הפעילות כל תלמיד כותב יומן תחת הכותרת "מסע אישי". ביומן הוא מסכם את תהליכי הלמידה שלו במחצית שעברה ומציב מטרות למחצית/שנה הבאה.

*מסע אישי יכול להיות אסופה של דפי עבודה מעוצבים ויכול להיות מחברת ריקה לכתיבה חופשית. כל מורה יתאים את המסע ע"פ העדפותיו וביחס להתנסות הקודמת של תלמידיו. בפעמים הראשונות **אנחנו מציעים** להתנסות במשהו יותר מובנה. כתיבה רפלקטיבית היא מיומנות נרכשת כך שאם מאמצים אותה כשגרה התלמידים הופכים עצמאיים יותר ויותר.

בפעילות התלמידים עוברים בין תחנות. התחנות מכוונות לשיקוף תהליכי למידה בשלושה רבדים - החוויה הלימודית, החוויה החברתית והחוויה האישית של התלמיד במחצית שעברה. דוגמאות לתחנות:

- החווייה הלימודית שלי – "אני הוא המורה". בתחנה מערכת השעות הכיתתית. ביומן המסע דף לוגו של בית ספר. הנחיה – בחר מקצוע אחד שאתה אוהב ואחד שפחות. כתוב לך הערכה לתעודה במקצועות הללו.
- החווייה החברתית שלי – "הכיתה הצבעונית שלי". בתחנה מקרא של צבעים. לדוגמה – אדום=חבר קרוב, צהוב=אפשר לסמוך עליו, כחול=מצחיק אותי, אפור=מקשה עלי. ביומן המסע רשימה של כל חברי הכיתה. הנחיה – לצבוע את חברי הכיתה ע"פ המקרא.
- החווייה האישית שלי – "מאחורי המסכה". בתחנה יש מסכות לקישוט. בצד החיצוני מקשטים וכותבים – מה בחיים שלי הוא מסכה? בצד הפנימי מקשטים וכותבים מה מסתתר מאחורי המסכה? מצרפים את המסכה ליומן המסע

שלב ג – הכנה לשיחה אישית

המורה קוראת את המסעות האישיים וכותבת לעצמה נקודות לשיחה עם כל תלמיד. נקודות לשיחה כוללות שאלות שעלו למורה מתוך הקריאה של המסע האישי והצעות למטרות אישיות, חברתיות ולימודיות למחצית הבאה. חשוב להתייחס באופן ישיר למה שהתלמיד כתב על עצמו ולהיזהר מלבוא לשיחה ממוקם שיפוטי. לדוגמה:

*שמתי לב שכתבת ששיעורי ההיסטוריה משעממים אותך ואת לא מרגישה שאת לומדת כלום. רציתי לשאול אותך למה? האם זה משהו שהיית רוצה לשנות? – אני חושבת שלקראת המחצית הבאה את צריכה לעשות חוויה מתקנת למקצוע הזה. אפשר להתחיל בכך שתזמיני את המורה להיסטוריה לשיחה קצרה ותחשבו ביחד איך את יכולה להיות יותר מעורבת בשיעורים.

*שמתי לב שסימנת שאין אף חבר מהכיתה שאתה נפגש אתו גם בשעות אחה"צ. רציתי לשאול אותך למה? האם זה משהו שהיית רוצה לשנות? – אני חושבת שבמחצית הבאה אתה צריך להציב לך למטרה לצאת לכל הטיולים שלנו.

*שמתי לב שאת נמנעת מלהשתתף בשיעורים ואת מרגישה נוח יותר להביע את דעתך באמצעות עבודות כתובות. רציתי לשאול אותך למה? האם זה משהו שהייתי רוצה לשנות? – אני חושבת שבמחצית הבאה את צריכה להציב לעצמך מטרה להשמיע את קולך בכיתה, אולי תתחילי בנושא שאת נלהבת לגביו. נגיד – מגדר. בואי נעשה הסכם – עוד מעט יום האישה, אני אעביר שיעור חינוך בנושא, אני מבטיחה לחלק אתכם לקבוצות קטנות לצורך שיחה ואת תדברי בקבוצה. עשינו עסק?

שלב ד – שיחת מחצית לכתיבת התעודה

המורה נפגשת לשיחה אישית קצרה (10-20 דקות) עם כל תלמיד. *ההכנה של התלמיד (כתב מסע אישי) ושל המורה (כתבה דף הכנה לשיחה) מאפשרת לשיחה להיות משמעותית גם אם היא קצרה! במהלך השיחה:

- עוברים על המסע האישי שכתב התלמיד
- מתייחסים לשאלות שכתבה לעצמה המורה בדף ההכנה לשיחה
- מציבים ביחד שלוש מטרות למחצית הבאה (מטרה לכל תחום – לימודי, חברתי ואישי)

תוך כדי השיחה כותבים את הנקודות המרכזיות שעולות בה.

בסוף השיחה עוברים ביחד על מה שנכתב ומסכימים/משנים/מוסיפים. ה"פרוטוקול" הזה הוא הבסיס לפסקת הערכה אישית שהמורה כותבת לתלמיד בתעודה. לאחר השיחה אפשר לערוך אותה מחדש כדי לעצב ולשפר אותה מבחינה אסתטית.

בכתיבת ההערכה האישית של המורה לתלמיד **אנחנו מציעים** להישאר נאמנים לתוכן שעלה בשיחה ולא להוסיף/לשנות. כך משדרים לתלמידים מסר שהשיחה האישית לסיכום מחצית היא אירוע מכונן ובעל ערך מעבר לכאן ולעכשיו. אם לאחר השיחה צפו שאלות או מחשבות חדשות ניתן לזמן את התלמיד לשיחת השלמה קצרה כחלק מהתהליך או להתייחס לזה בהמשך, במחצית הבאה.

אנחנו מציעים שהמסע האישי יחליף את התעודה המסורתית. כך שהמסע האישי לא יהיה עוד מתודה להערכה אלא במתודה להערכה. הניסיון מלמד שככל שנותנים לתהליך יותר מקום בחיים האמתיים התלמידים והמורים מסכימים להתמסר אליו יותר.

שלב ה – חלוקת תעודות ושיחות הורים

בפגישת הורה-מורה רגילה, נוכחותו של התלמיד היא לעיתים קרובות פסיבית. המסע האישי מאפשר לשנות את המיקום של התלמיד בשיחה. הוא יכול להוביל אותה. זאת הזדמנות לשתף את ההורים בתובנות שעלו מסיכום המחצית עד כה ביומן המסע האישי ובשיחה עם המנכח. **אנחנו מציעים** לנצל את המפגש כדי לחשוב יחד איך המשפחה יכולה לתמוך ולסייע בהתקדמות התלמיד לעבר המטרות של המחצית הבאה.

שאלות. מכשולים אפשריים. תובנות.

למה שמורים ישתפו פעולה?

כי זה מאפשר למורים להכיר טוב יותר את תלמידיהם!

כי זה מקדם קשר אישי בין המורה לתלמידיה!

כי זה פשוט ליישום, לא דורש הרבה משאבים ובכל זאת משאיר חותם רציני!

המסע האישי מוצא חן בעיני, מה עלי לעשות?

להתנסות בו בצוות המורים! – ערכו מסע אישי לסיכום מחצית עם צוות המורים. **אנחנו מציעים** להשקיע במיוחד ביצירת חוויה חיובית למורים. אל תוותרו על אף שלב בתהליך ונסו לתת להם את החוויה השלמה.

הכשרת המורים: סדנה של שעה לצוות המורים כדי להציג את המנגנון ולהכשיר את המורים לעבוד עם הערכה של המסע האישי.

הקצאת משאבים: המנגנון אינו דורש הרבה משאבים. אפשר להסתפק בצילום חוברת עבודה לכל תלמיד. **אנחנו מציעים** להשקיע משאבים בנראות של הפעילות כדי להפוך אותה לאטרקטיבית יותר וליצור אווירה חגיגית שמשרדרת - יוצא מן הכלל! כדאי להדפיס בצבעוני יומני מסע, ערכת פעילות לתחנות ואפילו לצרף אביזרים לתחנות.

מערכת השעות: צריך לבנות לוח זמנים מתגלגל למחצית ולשבץ בו נקודות ציון:

- חודש מראש - מפגש ריענון לצוות המורים ותכנון פעילות מסע אישי.
- שבועיים-שלושה מראש - העברת פעילות מסע אישי בכיתות.
- שבועיים מראש - הקצאת זמן לשיחות אישיות לסיכום המחצית לכל מחנך.
- יום המחצית - מפגש מורה-תלמיד-הורה לציון המחצית.
- שבוע אחרי - מפגש סיכום התהליך בצוות המורים.

על מה כדאי לתת את הדעת?

*יש מורים ש'פחות מתחברים' ויתקשו להתמסר להטמעת אופן ההערכה החדש

אנחנו מציעים לגייס מתוך צוות המורים צוות מוביל לתהליך:

- הצוות ירכיב ערכה בסיסית לפעילות מסע אישי שכל מורה יוכל פשוט לקחת ולהפעיל.
- הצוות יסמן מורים מתקשים וילווה אותם באופן פרטני.
- הצוות יוביל מפגש ריענון בצוות המורים לקראת כל מחצית.
- הצוות יערוך בקרה על הטמעת המנגנון אחרי כל מחצית.

*יש תלמידים שלא ירצו לקחת בכך חלק?

מסע כזה, דורש מהתלמידים אקטיביות ביחס להערכת עצמם. מדובר בשינוי גדול.

יש תלמידים שקשה להם להתבטא בכתב והם נמנעים מכך. **אנחנו מציעים** לא לוותר ולמצוא דרכים לעזור להם. בררו עם התלמיד את מקור הקושי שלו, אפשר להציע לו לצאת במשותף למסע ולהתחיל בע"פ כשהמורה כותבת בשבילו ולאט לאט מעבירה אליו את האחריות. אפשר להכין מראש חלק מהתחנות שיהיו מבוססות על בחירה מתוך בנק משפטים רפלקטיביים (כמו 'מבחן אמריקאי') או לאפשר לצייר/לבחור אימוג'י במקום לכתוב.

יש תלמידים שקשה להם להיחשף. **אנחנו מציעים** לא לוותר ולהתעקש עם כל תלמיד לעשות מסע אישי. ככל שהדבר יהפוך למסורת התלמידים יתרגלו וישתפו פעולה.

*מה אם תלמיד לא הגיע ביום הפעילות ולא כתב יומן מסע אישי?

אנחנו מציעים לאפשר ואף לדרוש מכל תלמיד להשלים את הפעילות ואת כתיבת המסע האישי שלו. אם הפעילות מתקיימת בחלל שמאפשר זאת ניתן להשאיר את התחנות עומדות כמה ימים נוספים ולשלוח תלמידים לעשות את המסע על חשבון שיעור אחר או אחרי שעות הלימודים. במידה וצריך לפרק את התחנות ביום הפעילות אפשר להכין מצגת/חוברת עבודה עם צילום של התחנות לעבודה אישית.

*שיחה אישית עם כל תלמיד? למי יש זמן לזה?

אנחנו מציעים לא לוותר על השלב הזה ולהיות יצירתיים במציאת פתרונות. השבוע שלפני המחצית יכול להיות פחות שגרתי ולשלב בתוכו זמן שבו התלמידים מעבירים לעצמם

פעילות/רואים סרט/צופים בהרצאה בזמן שהמורה יושבת מחוץ לכיתה לשיחה אישית עם תלמיד. יש כמובן גם שעות שאתם מקדישים ללימוד פרטני שאפשר לגייס לצורך העניין.

*מה המקום של המורים המקצועיים?

אנחנו מציעים שהמורים המקצועיים יכתבו את ההערכה שלהם לתלמיד לקראת המסע האישי. התלמיד יפגוש את ההערכות במסגרת המסע האישי ותהיה לו הזדמנות לעשות עבודה משקפת איתן. לדוגמא – להשוות בין התפקוד שלו במקצועות השונים ולהסיק מזה מסקנות על איזה תלמיד הוא ומה נדרש ממנו כדי להתקדם.

כמה דוגמאות לפעילות:

- טיול לסיכום המחצית - במהלך הטיול עושים עצירה מרכזית במקום פסטורלי (גדת הנחל/חורשה) ושם עושים 'מסע אישי לסיכום המחצית'.
- קפה מסע אישי – מארגנים את הכיתה כמו בית קפה. התחנות של המסע האישי מפוזרות בשולחנות בליווי מאפים שהתלמידים הביאו.
- מבוך המחצית – הופכים כיתה/אולם למבוך שבתוכו מפוזרות התחנות של המסע האישי.

דוגמאות למה הוליד המסע האישי:

הטמעת המסע האישי לסיכום המחצית הופך את הרפלקציה מתרגיל לימודי לכלי להבנת החיים. תלמידים מעידים על עצמם:

"למדתי על עצמי שקשה לי ללמוד בקבוצה גדולה בשיעורים, שאני טוב בלעשות עבודות מבוססות על האינטרנט וגם שאני טוב בלעזור לאחרים בזה. הבנתי שקיום דיון עוזר להתייחס לנושא כל כך רציני".

"למדתי להדריך כי פעם לא הייתי מסוגלת לעמוד מול אנשים ולדבר. הכי אתגר אותי היה להכין את ההדרכה כי צריך היה לאסוף הרבה מידע ולערוך את זה".

"הבנתי על עצמי שאני יכולה לחקור ולמצוא עניין גם בדברים שלא מעניינים אותי. הנושא הזה ספציפית לא עניין אותי ובכל זאת הצלחתי להתגייס ולמצוא בו עניין".

"למדתי לקבל כל אחד על מי שהוא, גם אנשים שהם ממש שונים ממני, להכיר כל בן אדם על המחשבות שלו והרגשות שלו. העובדה שכל אחד יכול לבוא ללמוד כאן מלמדת את כולם להתמודד עם גזענות ורתיעה שקיימת בכל אחד מאתנו".

כיתות שאימצו את המנגנון הזה בחרו להרחיב אותו ממסע אישי למסע כיתתי

- שילוב הערכת עמיתים – בחלק מהתחנות בפעילות התלמידים גם כותבים משוב מקדם אחד לשני
- בנוסף למסע האישי הכיתה עוברת פעילות לסיכום החוויה המשותפת שלהם כקבוצה ומציבה לעצמה מטרות למחצית הבאה.